

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

TÍTOL UNA PROPOSTA DE CENTRES DE QUALITAT EN EL MARC DE LES PRÀCTIQUES EXTERNES: DISSENY D'UN SISTEMA DE GESTIÓ DEL PRÀCTICUM

Subtítol Sistema de gestio del pràcticum a la Facultat de Pedagogia

- Autora: FREIXA NIELLA, Montserrat
Universitat de Barcelona
Departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació
Passeig de la Vall d'Hebrón 171. 08035 Barcelona
mfreixa@ub.edu

- Coautora: Aneas Àlvarez, Assumpta
Universitat de Barcelona
Departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació
Passeig de la Vall d'Hebron, 171. 08035. Barcelona. España
aaneas@ub.edu

- Coautora: Escofet Roig, Anna
Universitat de Barcelona
Departament de Teoria i Història de l'Educació
Passeig de la Vall d'Hebron, 171. 08035. Barcelona. Espanya
annaescofet@ub.edu

- Coautor: Gelpí, Albert
Universitat de Barcelona
Departament de Mètodes d'investigació i Diagnòstic en educació
Passeig de la Vall d'Hebron, 171. 08035. Barcelona. España
agelpi@ub.edu

- Coautora: Novella Cámara, Ana María
Universitat de Barcelona
Departament de Teoria i Història de l'Educació
Passeig de la Vall d'Hebron, 171. 08035. Barcelona. España
anovella@ub.edu

- Coautora: Rubio Hurtado, Mª José
Universitat de Barcelona
Departament de Mètodes d'investigació i Diagnòstic en educació
Passeig de la Vall d'Hebron, 171. 08035. Barcelona. España

ISBN 978-84-695-4073-2
VII CIDUI

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

mjrubio@ub.edu

- Coautora: Venceslao, Marta
Universitat de Barcelona
Departament de Mètodes d'investigació i Diagnòstic en educació
Passeig de la Vall d'Hebron, 171. 08035. Barcelona. España
mvenceslao@ub.edu

- Coautora: Vilà Baños, Ruth
Universitat de Barcelona
Departament de Mètodes d'investigació i Diagnòstic en educació
Passeig de la Vall d'Hebron, 171. 08035. Barcelona. España
ruth_vila@ub.edu

1. Resum: 500-700 caràcters

La incorporació a l'EES eleva els centres de pràctiques a la consideració de “partners” en la formació, doncs és precisament durant les pràctiques quan l'estudiant posa en joc les competències. Així, la qualitat de les pràctiques passa també per la qualitat dels centres de pràctiques.

La finalitat de l'estudi és l'obtenció d'evidències pel reconeixement dels centres de pràctiques que destaquen per la seva qualitat en la realització de les pràctiques externes de l'estudiantat de grau i màsters. La present comunicació presentarà els primers resultats del disseny d'un sistema de gestió de la qualitat impulsat per la Comissió de Practicum de la Facultat de Pedagogia.

2. Abstract: 500-700 characters

The inclusion in the EHEA raises centers on the practical consideration of partners in training, because it is precisely during practice when the student brings into play the skills. Thus, the quality of practice also involves the quality of the practice placement.

The purpose of this study is to obtain evidence for the recognition of the centers of practices that stand out for their quality in carrying out the placement of students. This communication will present the first results of the design of a quality management system driven by the Placement Committee of the Faculty of Education.

3. Paraules clau (llengua proposta): centre de pràctiques, qualitat, sistema de gestió / **Keywords** (in English): practice placement, qualitu, management system

4. ÀREA DE CONEIXEMENT: Ciències Socials i Jurídiques

ISBN 978-84-695-4073-2
VII CIDUI

2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

5. ÀMBIT TEMÀTIC DEL CONGRÉS:

- La cooperació en i per al coneixement: Titulacions orientades a una formació professionalitzadora. Pràctiques i pràcticum

6. MODALITAT DE PRESENTACIÓ:

- Comunicació oral

7. DESENVOLUPAMENT

A) OBJECTIUS

La present comunicació presenta el projecte “Qualitat del pràcticum de la Facultat de Pedagogia: treballant per l'excel·lència dels centres”. Aquest és un projecte desenvolupat per la Comissió dels Pràcticum¹ de la Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona en el marc de la convocatòria MQD “Millora de la qualitat docent a les universitats catalanes” 2010.

La finalitat del projecte -que va ser aprovat per la Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca- és l'obtenció i sistematització d'evidències pel reconeixement dels centres de pràctiques destacables per la seva qualitat en la realització de les pràctiques externes de l'estudiantat de grau i màsters.

D'acord amb aquesta finalitat, ens proposem els següents objectius:

1. Definir el marc i els criteris de qualitat respecte al pràcticum
2. Dissenyar i elaborar el procediment de selecció i seguiment dels centres de pràctiques
3. Dissenyar e implementar el model de qualitat respecte als centres de pràctiques orientats a l'excel·lència.

A més dels productes plantejats en el projecte (Protocol d'avaluació de la qualitat dels centres de pràctiques i Procediment per la selecció i seguiment dels centres de pràctiques), el desenvolupament del projecte ha permès donar importants passos en relació a:

- La definició d'un concepte propi de qualitat i avaluació de la mateixa; allunyant-se de plantejaments vinculats a l'*accountability* i la competitivitat.
- El desenvolupament d'un procés d'aprenentatge organitzatiu, on s'han fet explícit els coneixements tàctics de cada equip.

¹ La Comissió de Pràcticum està constituïda per representants del equips de pràcticum dels estudis: Grau de Pedagogia, Grau d'Educació Social, Grau de Treball Social, Màster d'Intervencions socials i Educatives, Màster de Psicopedagogia, Màster d'Educació per a la Ciutadania i en Valors, Màster de Entorns digitals.

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

- I, finalment, la proposta d'un disseny del sistema de gestió del pràcticum, que és el que s'exposa en aquesta comunicació.

B) DESCRIPCIÓ DEL TREBALL

La Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona treballa des dels seus inicis perquè l'estudiantat dels ensenyaments que en formen part assoleixin els continguts i el marc teòric de la que serà la seva professió i també aquelles competències que els permetin d'exercir-la amb rigor i excel·lència. Actualment, la Societat del Coneixement planteja nous reptes formatius. La Facultat ha de contribuir a la formació de professionals de caràcter polièdric, capaços de fer front als reptes específics de la seva professió, però coneixedors, alhora, de tota una sèrie de competències transversals, com la creativitat, el pensament crític, el saber treballar en equips multidisciplinaris o el domini d'eines tecnològiques, claus per a desenvolupar-se amb èxit a la societat del segle XXI; sense oblidar tampoc valors inherents a l'exercici d'aquestes professions com l'empatia o l'ètica professional.

Tot plegat centra la importància del Pràcticum en la formació de l'estudiantat i el converteix en una peça clau del període formatiu. La idea d'implementar un Pràcticum és un plantejament que es remunta a la llicenciatura en Pedagogia de l'època del "Pla Suárez" (1978), quan es van introduir les pràctiques en una assignatura obligatòria de l'especialitat de Pedagogia Terapèutica. Però, és en la renovació dels plans d'estudis del 1993 quan el Pràcticum pren identitat pròpia com a matèria, fruit de la convicció que cal donar resposta a les inquietuds educatives plantejades; i des del convenciment que la formació d'aquests futurs titulats compromesos en la millora de la societat passa per l'establiment de lligams sòlids entre el món universitari i el món professional. Es va iniciar així un procés de construcció profunda de la matèria del Pràcticum en els diferents ensenyaments de la Facultat.

Fruit de llargs processos de reflexió, de pràctica i d'innovació constant, el Pràcticum ha assolit la centralitat en els ensenyaments i s'ha convertit en l'aglutinador de les experiències i de les pràctiques educatives de la Facultat; a més de ser el mitjà a través del qual l'estudiantat assoleixen els objectius competencials bàsics de la seva professió i coneixen les eines claus per al desenvolupament professional. Després de l'avaluació institucional que va portar a terme per l'AQU a les llicenciatures de Pedagogia i Psicopedagogia l'any 2000, i a la diplomatura d'Educació Social, l'any 1996 i 2000, i la incorporació de l'ensenyament de Treball Social, l'any 2003 la Facultat de Pedagogia va crear l'Oficina del Pràcticum. Actualment, aquesta oficina i les coordinacions de pràcticum gestionen no només els pràcticums dels graus sinó també, els dels màsters que tenen un itinerari professionalitzador. Això significa un volum aproximat de més de 700 estudiants i de uns 500 centres actius.

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

1. Practicum i qualitat

La formació pràctica dels estudiants és una responsabilitat compartida entre universitat i món laboral. La incorporació a l'Espai Europeu d'Educació Superior eleva als centres de pràctiques a la consideració de "partners" en la formació, doncs és precisament durant les pràctiques quan l'estudiant posa en joc les competències ja que són els responsables de potenciar el desenvolupament de les competències dels estudiants en l'exercici de la professió.

Donada la gran importància que el pràcticum té (tant a nivell institucional com acadèmic) com a nexa i adequació entre el món acadèmic i el professional, un dels objectius de les coordinacions de pràcticum està relacionada amb la cerca de la qualitat.

En aquest sentit, cal identificar els criteris de qualitat d'un practicum. Segons Zabalza (2004) els criteris són:

- Relació entre el procés de formació i el pràcticum
- Definició de les diferents fases del pràcticum
- Formalització del programa de pràctiques
- Definició de les estratègies de supervisió als centres de pràctiques
- Reforç de les estructures de coordinació
- Definició i concreció de dispositius d'avaluació, tant del procés d'aprenentatge dels estudiants com del programa de pràctiques

Posteriorment, el mateix autor (2011) identifica quatre components de qualsevol pràcticum: programa, implementació, satisfacció i impacte. Per cada un d'aquests components remarca diferents criteris de qualitat, fins a identificar-ne una vintena (com ara fonamentació, agents, objectius,...).

Perez Valiente (2011) per la seva part proposa els següents criteris:

- Selecció de centres formadors en funció de diferents aspectes com ara l'organització i mitjans del centre, la gestió i organització del centre, la participació en projectes innovadors, els recursos humans i tecnològics, l'estabilitat del personal i el sistema d'avaluació
- Selecció de tutors en base a criteris determinats com els anys d'experiència, la formació i actualització acadèmica i la implicació en l'organització de la institució
- Elaboració del projecte de pràctiques: concreció del mecanisme d'acollida dels estudiants en pràctiques, concreció dels requisits i/o criteris per l'assignació de tutors, definició dels processos de seguiment i avaluació dels estudiants en pràctiques
- Avaluació del projecte de pràctiques conjuntament pels tutors de la universitat i del centre formador

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Per últim, Rodríguez Espinar (2011) fa una interessant revisió de com diferents autors suggereixen analitzar la qualitat del pràcticum. Així per exemple, destaca que Molina Ruíz (2008 a Rodríguez, 2001) identifica deu criteris de qualitat referits al practicum:

- Bases i fonaments de partida o concepció del tipus d'aprenentatge
- Estructura acadèmica i temporal
- Objectius
- Gestió del Pràcticum
- Coordinació
- Agents formadors
- Formació prèvia de l'estudiantat
- Activitats
- Recursos i avaluació

En conclusió, podem afirmar que la qualitat del pràcticum radica en la millora contínua de tots els procediments que hi tenen lloc, seguint una política de benchmarking, de manera que hi hagi una avaluació sistemàtica, contínua i comparativa de totes les dimensions i els processos involucrats en la gestió del pràcticum.

2. Metodologia: disseny d'un sistema de qualitat

Els resultats que aquí presentem corresponen al primer dels tres grans objectius identificats en l'anterior apartat: “definir el marc i els criteris de qualitat respecte al practicum”, el qual en concreta en els següents **objectius específics**:

- 1.Revisar les diferents concepcions de qualitat i gestió de la qualitat: ISO, EFQM
- 2.Elaborar a partir de la informació obtinguda, la definició pròpia de qualitat respecte al pràcticum, determinant el seu abast i les dimensions d'aplicació
3. Identificar els processos que componen el sistema de gestió del pràcticum

Aquests objectius pertanyen a la segona fase de les sis que formen el **pla de treball** de la recerca, tal i com mostra la figura 1.

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Figura 1. Fases de la recerca

Aquesta segona fase de la recerca té com objecte d'estudi l'elaboració del mapa de processos de la gestió del pràcticum, i pel seu desenvolupament s'ha optat per la metodologia qualitativa. Entenem que la investigació és una forma d'indagació autoreflexiva per part dels agents implicats en la gestió dels pràcticums, i que mitjançant espais deliberatius conjunts, s'identifiquen i es planifiquen els procediments per la selecció i seguiment dels centres i el model de qualitat.

Els **participants** d'aquesta segona fase són:

- Equips de coordinacions dels pràcticums de grau i de màsters que formen la Comissió dels Pràcticums, que té com a responsabilitat posar en relació els agents anteriors i garantir la qualitat del procés formatiu de l'estudiant i vetllar per la qualitat del pràcticum en general i pel desenvolupament del pràcticum d'implicació en particular.
- Equip deganal concretat amb la Degana com a responsable última de les línies estratègiques de la Facultat i la Vicedegana acadèmica que presideix la comissió dels pràcticums.
- Persones expertes en l'àmbit de la qualitat i gestió de la qualitat.

Les **estratègies d'obtenció de la informació** han estat:

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

- Anàlisi de documentació sobre la qualitat, la gestió de la qualitat i els sistemes de gestió de la qualitat. L'aproximació al que hi ha elaborat en els diferents àmbits ens ha permès transferir aquestes experiències a la nostra realitat .
- Grups de treball deliberatiu. El focus d'aquests grups ha estat la reflexió conjunta amb la comissió dels pràcticums i l'equip deganal dels processos de qualitat i gestió de la qualitat respecte al pràcticum i el model de qualitat respecte als centres de pràctiques. A partir de la reflexió s'han definit els elements i procediments que hi intervenen.
- Qüestionari obert dirigit als coordinadors del diferents pràcticums, tant de grau com de màster, oferits per la Facultat.
- Entrevistes a persones expertes sobre la qualitat i la seva gestió.

La taula següent mostra el procediment metodològic seguit:

Objectius	Informants clau	Instruments de obtenció d'informació	Anàlisi de la informació
Definició concepte de qualitat	Persones expertes (3) Documentació sobre el tema	Entrevista Revisió documental	Anàlisi de contingut
Identificació de processos clau dels pràcticums	Coordinadors dels diferents pràcticums (7)	Grups de treball deliberatiu Qüestionari obert	Anàlisi de contingut

Taula 1. Procediment metodològic

D'acord amb els objectius proposats hem obtenim els següents resultats:

- una anàlisi dels processos clau dels pràcticums dels graus i màsters
- una anàlisi de dels processos que són similars a tots els pràcticums
- un mapa dels processos del sistema de gestió del pràcticum

Aquests resultats configuren el sistema de gestió del pràcticum que proposem en el apartat següent.

C) RESULTATS:

3. Sistema de gestió del pràcticum

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

El desenvolupament del Sistema de Gestió del Pràcticum a la Facultat de Pedagogia parteix d'un marc de referència, compost per les aportacions bibliogràfiques específiques sobre el pràcticum i pel SAIQU (Sistema d'Assegurament Intern de la Qualitat), desenvolupat per la UB i certificat per AQU Catalunya en el marc del programa AUDIT. Mitjançant aquest instrument, la UB ha elaborat el mapa de processos que cada Facultat o centre ha anat desplegant.

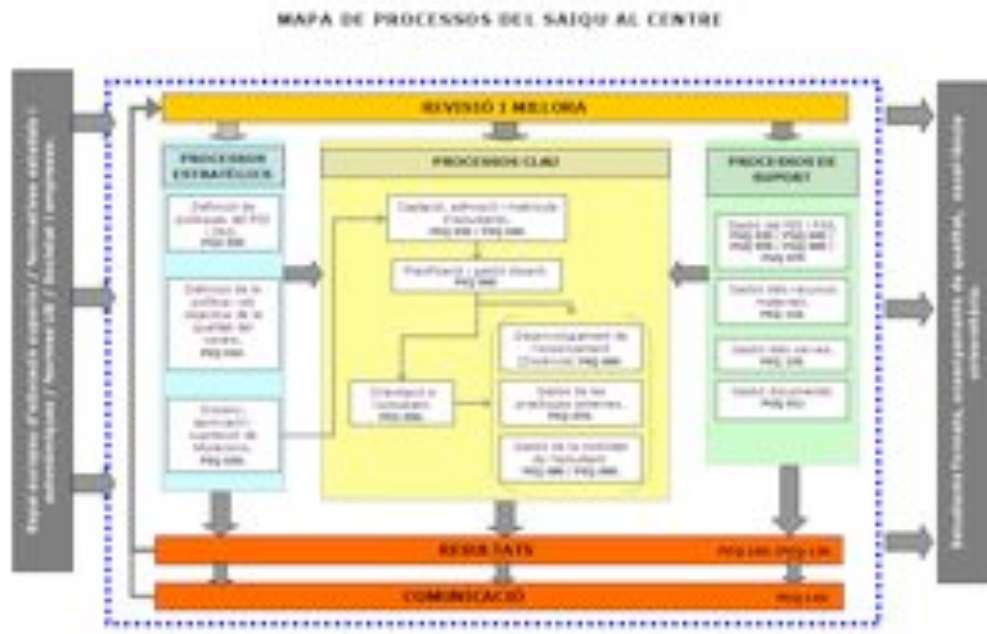

Figura 2. Mapa de processos del SAIU a la Facultat de Pedagogia.

3.1. Criteris del sistema de gestió del pràcticum a la Facultat de Pedagogia

Seguint el mapa de processos del Saiqu al centre, s'han definit els criteris que han d'enmarcar el sistema de gestió del pràcticum.

1. Política i objectius de qualitat, seguint sempre l'orientació marcada per la política i els objectius de qualitat establerts per la Universitat de Barcelona.. La Facultat vetllarà perquè la política de qualitat sigui coneguda i compartida per les coordinacions de pràcticum i els equips docents, així com és el màxim responsable de garantir que les pràctiques externes es regeixin per aquests objectius de qualitat.

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

2. Centres de pràcticum. La Facultat disposarà de mecanismes que li permeten mantenir i renovar l'oferta de centres col·laboradors del pràcticum, desenvolupant accions per a la seva selecció, seguiment i avaluació. La Comissió del pràcticum serà l'òrgan delegat per l'equip de govern de la Facultat per revisar i avaluar la qualitat dels centres de pràctiques dels diferents estudis.

3. Desenvolupament de les pràctiques externes. La Facultat té establerts uns procediments que li permeten comprovar que les accions que emprèn respecte a les pràctiques externes, tenen la finalitat essencial d'afavorir l'aprenentatge de l'estudiant. Els plans docents i la seva concreció en els diferents espais formatius en què és desenvolupa les pràctiques externes necessiten d'una coordinació entre els agents implicats, així com l'exercici de la corresponsabilitat formativa. Les coordinacions de les pràctiques velaran per la qualitat formativa dels estudiants i el desenvolupament de les funcions docents dels tutors-centre i tutors-UB.

4. Agents. El centre disposa de mecanismes que assegurin que la selecció dels tutors i tutores de la Universitat i dels centres col·laboradors es duen a terme amb les garanties adequades perquè compleixin les funcions que els són pròpies. Aquests mecanismes de selecció dels agents, han de desplegar-se en dos nivells d'acció tenint en compte el nivell d'actuació:

Nivell 1 Implicació en la Formació pràctica directa (relació educativa)

Estudiants, Tutor-centre col·laborador i Tutor-UB

Nivell 2 Implicació en l'acord formatiu de les pràctiques (relació organitzadora)

Coordinació del pràcticum – Direcció del centre

5. Oficina de pràcticum. El centre està dotat de mecanismes que li permeten millorar la gestió administrativa (convenis) del Pràcticum per al desenvolupament adequat de les pràctiques externes. El reglament de l'oficina és una de les eines per anar millorant el Pràcticum.

6. Resultats de la formació El centre disposa de procediments que li permeten garantir que per a la presa de decisions i la millora de la qualitat del Pràcticum es mesuren, s'analitzen i es fan servir els resultats de l'aprenentatge i de la satisfacció dels diferents grups d'interès: estudiant, tutor centre, tutor UB. El disseny de processos d'avaluació del procés i dels resultats implica als diferents agents, així com és necessari establir canals de comunicació perquè es recullin les diferents veus dels protagonistes implicats i aquestes serveixin per l'optimització de les pràctiques.

7. Informació pública El centre està dotat de mecanismes que li permeten garantir la publicació periòdica d'informació actualitzada relativa al Pràcticum. Les diferents coordinació dels pràcticum, juntament amb la Facultat, han de donar a conèixer els diferents documents que orienten i regulen el desenvolupament de la formació pràctica. El coneixement del que són els pràcticums i de les característiques que tenen permeten als agents implicats poder desenvolupar les seves responsabilitats de forma compromesa i vetllen pels criteris de qualitat compartits.

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Aquests criteris són els referents pel desplegament i avaluació de les pràctiques en la Facultat de Pedagogia i que permeten definir els processos i els procediments.

3.2. Processos i procediments

Paral·lelament al disseny dels criteris pel desenvolupament del Sistema de Gestió del Pràcticum, s'ha treballat en la identificació dels processos que componen aquest sistema mitjançant la triangulació de la informació obtinguda a partir de la documentació, del mapa de processos del SAIQU, les entrevistes amb els experts i del qüestionari passat a totes les coordinacions dels diferents pràcticums de la Facultat, tant dels graus com dels màsters. Fruit d'aquest treball, elaborat per l'equip de recerca s'han arribat a sintetitzar els processos estratègics, els processos clau i els processos de suport que s'exposen a la següent taula:

PROCESSOS ESTRATÈGICS (PE)	PROCESSOS CLAU (PC)	PROCESSOS DE SUPORT (PS)
PE.1. Definició de la política i els objectius de la qualitat del Pràcticum	PC.1. Processos de preparació i planificació <ul style="list-style-type: none"> - Selecció dels centres - Selecció i assignació de les places - Selecció i assignació dels tutors i tutores UB 	PS.1. Gestió de la oficina de pràctiques
PE.2. Corresponsabilitat entre la Universitat i els centres	PC.2. Desenvolupament <ul style="list-style-type: none"> - Inici de les pràctiques - Desenvolupament de les pràctiques 	PS.2. Gestió documental
	PC.3. Avaluació i feedback	

Taula 2. Classificació dels processos a partir del tractament de la informació

Seguidament es descriuen cada un d'ells, definint els seu sentit, objectius i detallant els seus aspectes i dimensions claus, començant pels processos clau.

3.2.1. Processos clau (PC)

Per arribar a sintetitzar els processos claus del pràcticum de la Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona, cada coordinació de pràcticum tant dels graus com dels màsters ha elaborat el diagrama de flux de les pràctiques del seu ensenyament. L'anàlisi de les funcions, procediments i activitats que es

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

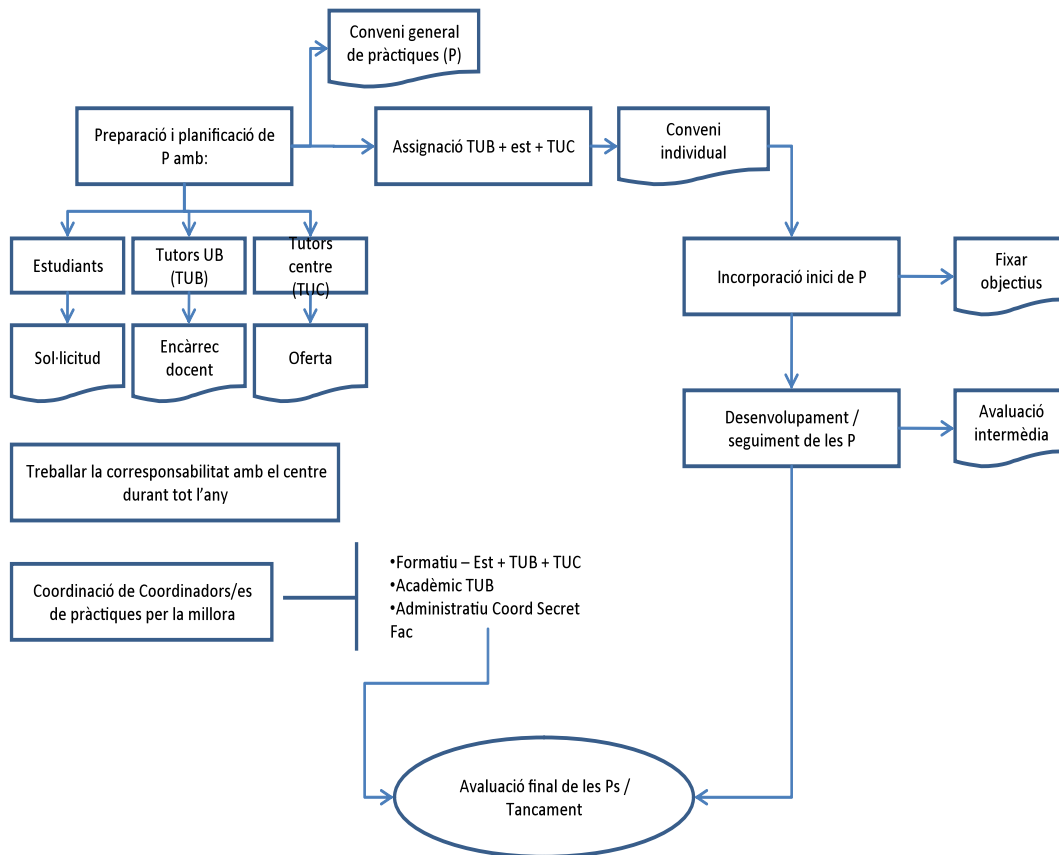
desenvolupen a cada pràcticum es va formalitzar en un diagrama de flux que recollia els processos de cada pràcticum. Això es va fer sota el lideratge i assessorament d'un dels membres del equip de recerca que és auditor en sistemes de qualitat acreditat. Així s'assegurava que el resultat final complís els requeriments formals i conceptuals de l'àmbit de la Gestió de la Qualitat.

Després de disposar dels 7 diagrames de flux es va procedir a fer un anàlisi per identificar els processos que són similars per arribar al consens d'un únic diagrama, considerat com a base comuna de tots els pràcticums, que és una síntesi dels aspectes comuns. Cal destacar que sempre s'ha volgut respectar la singularitat de cada ensenyament i que aquest diagrama comú no ha implicat la homogeneïtzació dels diversos pràcticums, ans el contrari; cada pràcticum continua mantenint la seva pròpia idiosincràsia. La següent figura il·lustra el diagrama del processos clau dels pràcticums de la Facultat de Pedagogia:

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Mapa general de pràctiques 1/1

Figura 3. Diagrama de flux dels pràcticums de la Facultat de Pedagogia

Aquest diagrama de flux de les pràctiques de la Facultat de Pedagogia identifica una sèrie de processos claus (PC) en la preparació i planificació, desenvolupament i avaluació i feedback de les pràctiques externes. Tot seguit es presenten en major detall:

PC.1. Processos de preparació i planificació

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Per la preparació i planificació de les pràctiques externes, a la Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona, s'han identificat els procediments següents de: Selecció dels centres, Selecció i assignació de les places i Selecció i assignació dels tutors i tutores UB.

- Selecció dels centres

Els centres de Pràcticum són totes aquelles entitats, institucions, organitzacions o serveis que col·laboren amb la facultat proporcionant una plaça per a que l'estudiant pugi realitzar les seves pràctiques externes. Des de la perspectiva curricular, el centre de pràctiques és una organització en la que s'oferirà un entorn per aplicar aprenentatges adquirits a la facultat i adquirir competències. El centre a més d'un escenari professional, ofereix un entorn humà i una valuós protagonisme formatiu.

L'objectiu és establir les actuacions necessàries per portar a terme una correcta selecció dels centres per la realització de les pràctiques externes de l'estudiantat de graus i màsters, establint les accions per implementar les possibles millores.

En aquest procés, coexisteixen dos procediments: la selecció pròpiament dels centres i la signatura del conveni general del pràcticum.

La correcta selecció dels centres passa per elaborar un qüestionari dirigit a aquests amb els indicadors i dimensions que l'equip de recerca ha consensuat com els elements que permeten diferenciar els centres que ofereixen una millor qualitat per realitzar les pràctiques externes. Per tant, el procediment de la selecció dels centres té com a eix principal aquest qüestionari que contestarà el centre que per primera vegada es proposi per realitzar les pràctiques externes i bianualment l'hauran de contestar els centres que ja són col·laboradors. Les respostes donaran una puntuació sobre la qualitat del centre com a centre de pràctiques. A partir d'aquí, les respectives coordinacions de pràcticums juntament amb el centre proposarà accions per a la millora.

Finalment, un cop seleccionat el centre, el següent procediment és la elaboració i signatura del conveni general del pràcticum. La Universitat de Barcelona disposa d'un conveni regulador marc. Aquest conveni és comú a tots els programes de pràctiques curriculars dels ensenyaments oficials d'aquesta universitat. Ofereix el marc jurídic adient per protegir els drets i deures dels estudiants i de les empreses que col·laboren voluntàriament en les pràctiques. El conveni és un requeriment obligatori, el procediment del qual està dissenyat i regulat pel Departament Jurídica de la Universitat de Barcelona.

- Selecció i assignació de les places

Un cop el centre ha estat seleccionat, passa a formar part del conjunt d'institucions col·laboradores del pràcticum de l'ensenyament en qüestió. Anualment, des de l'equip de coordinació del pràcticum, es contacta amb els centres per sol·licitar places de pràctiques. La plaça és un concepte vinculat al procediment administratiu i de gestió. Aquesta plaça comporta no només un espai o recursos físics on l'estudiantat desenvoluparà les seves pràctiques, sinó també la determinació d'unes responsabilitats o funcions a realitzar pel estudiant i la determinació d'un tutor de centre que acompanyarà o guiarà a l'alumnat al llarg de les seves pràctiques. Així cada curs, les diverses institucions, serveis, entitats o empreses ofereixen a la Facultat, i en concret als seus ensenyaments, una o més places per a que l'estudiant realitzi les pràctiques externes.

L'objectiu és establir les actuacions necessàries per una correcta gestió de la selecció i assignació de les places, establint les accions per implementar les possibles millores.

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

En aquest procés, s'estableixen tres procediments: l'oferta de places per part dels centres i el tutor o tutors, la sol·licitud dels estudiants i l'assignació de la plaça a l'estudiant. Cal destacar alguns aspectes o dimensions claus de cada un d'ells.

En relació a la oferta de places, cal recordar que amb la Facultat col·laboren un amplíssim i divers espectre d'institucions privades i públiques (propis processos d'oferta, diversitat d'unitats funcionals i territorials, amplíssim abast de competències que poden exercitar-se o adquirir-se). Sota aquests elements de complexitat, el gran repte dels processos de captació de places estan orientats a recollir i sistematitzar la oferta de la manera més funcional i àgil possible per part de les coordinacions i a facilitar el tràmit de la oferta per part dels centres.

Quelcom similar passa amb el procediment relatiu a la demanda dels i les estudiants que té els seus propis mecanismes segons cada ensenyament. El repte és agilitzar i formalitzar el procés per poder atendre totes les demandes i donar respostes a les diferents incidències que es plantegen. L'assignació de la plaça a l'estudiant és el tercer procediment que pren diferents formes segons el procés de sol·licitud que planteja cada pràcticum. La finalitat es situa en que hi hagi una mínima garantia de satisfer les expectatives de l'estudiantat i del centre.

- Selecció i assignació dels tutors i tutores UB

La Facultat, més concretament els consells d'estudis i les comissions de pràctiques, ha establert el perfil dels tutors i tutores dels seus ensenyaments, doncs les particularitats de les pràctiques externes demana un professorat amb unes qualitats específiques. Però a l'igual que en els casos del rol de tutor de centre, cada ensenyament disposa del seu propi model en relació al rol de tutor d'universitat.

L'objectiu és establir les actuacions necessàries per una correcta selecció i assignació dels tutores i tutores, establint les accions per implementar les possibles millores. En aquest procés, s'estableix un procediment per l'assignació del tutor.

L'assignació de tutor intenta conciliar diversos elements (disponibilitat per realitzar els seguiments als centres, coneixement dels àmbits, entorns de treball i/o col·lectius). Segons els ensenyaments de la Facultat els models de tutoria poden variar des de la supervisió, la monitorització o la mentoria. Però en tots els casos és comú la valoració del rol formatiu tant de les persones com de les institucions col·laboradores. En aquest procediment hi intervenen les comissions de pràctiques, els consells d'estudis i els departaments, doncs són qui assignen la docència.

PC.2. Desenvolupament

Un cop l'estudiantat ha estat assignat un centre, compta amb la figura d'un tutor de centre (assignat per la pròpia institució) i un tutor d'universitat, s'entra en una segona fase del pràcticum on destaquen dos procediments principals: la incorporació al centre o inici de pràctiques i el desenvolupament i seguiment de les pràctiques.

- Inici de les pràctiques

El inici de les pràctiques es caracteritza per la signatura del conveni individual. Aquest conveni es configura com un annex al conveni marc establert entre la Universitat de Barcelona i el centre de pràctiques i incorpora el projecte formatiu que realitzarà l'estudiant en el centre.

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

L'objectiu és establir les actuacions necessàries per facilitar el inici d'aquestes pràctiques, establint les accions per implementar les possibles millores com les de caire més institucional, agilització dels convenis, com les d'acollida al centre.

El procediment vinculat al inici de les pràctiques inclou com aspectes claus les trobades inicials entre els tres protagonistes del pràcticum (estudiants, tutor universitari i tutor de centre) on es negocia i concreta el projecte formatiu de l'estudiant que ha d'estar signat a tres bandes. En aquesta fase la coordinació del pràcticum també té un rol important per tal de donar resposta i corregir els problemes en l'adjudicació de places. Aquestes dificultats són normalment motivades per desajustaments, produïts per la distància temporal entre la fase de planificació i aquesta, que pot afectar la disponibilitat de l'estudiant (pot haver canviat la seva situació personal o professional) o el centre (canvis organitzatius).

- Desenvolupament de les pràctiques

El desenvolupament de les pràctiques es realitza en dos entorns: facultat i centre. La presència de l'estudiant en el centre és la majoritària però la presència a la facultat amb el tutor o tutora dona significat a tot allò que està visquent l'estudiant.

L'objectiu és establir les actuacions necessàries per al aprenentatge de l'estudiant, establint les accions per implementar les possibles millores. Per això, el Pla docent s'erigeix com l'eina més adient per fer el seguiment.

Cada equip de coordinació de Pràcticum ha desenvolupat el Pla docent de les assignatures de les pràctiques externes i documents on s'especifiquen els objectius d'aprenentatge a assolir per part dels estudiants, la metodologia de treball (fonamentat en un model educatiu), així com les funcions del tutor de centre i del tutor d'Universitat. En aquesta fase, la relació entre l'estudiant, el tutor de centre i el tutor d'Universitat pren un protagonisme més absolut, sent la comunicació entre ells el factor clau d'aquesta fase. De tal manera que les intervencions de la coordinació en aquests moments, solen centrar-se en resoldre desajustos comunicatius entre alguns d'aquests agents.

PC:3. Avaluació i feedback

La Facultat ha de garantir un sistema per l'avaluació de les pràctiques externes en la que intervinguin tots els seus agents. L'objectiu és establir les actuacions necessàries, recollint totes les dades per realitzar una avaluació holística de les pràctiques externes, establint les accions per implementar les possibles millores. En aquest procés, s'estableix el procediment per aquesta avaluació recollint la satisfacció dels diferents agents que hi ha intervingut: els estudiants, el tutor del centre i el tutor de la Universitat. Cal dir que aquesta avaluació implica sempre un procés de presa de decisions orientat a la correcció d'errors i millora.

Els qüestionaris de satisfacció de les pràctiques externes dirigits als estudiants, tutors de centre i tutors d'universitat són els instruments que permetran un procés de presa de decisions per a la millora.

A continuació es descriuran els processos estratègics del pràcticum de la Facultat de Pedagogia

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

3.2.2 Processos estratègics:

Arrel del desenvolupament i implementació del SAIQU (Sistema d'Assegurament Intern de la Qualitat), desenvolupat per la UB, i aplicat a la Facultat de Pedagogia, des de la Comissió del Pràcticum s'impulsa l'elaboració del Sistema de Gestió de la Qualitat de les Pràctiques Externes. En el SAIQU, la Gestió de les pràctiques externes consta d'un únic procediment. Per a la Facultat era important donar visibilitat a les Pràctiques Externes, doncs aquesta assignatura té un pes amb ECTS molt elevat, especialment, en els graus. Per això, es va constituir un equip integrat per membres de les comissions de pràctiques, alguns dels quals també formen part de la Comissió de Qualitat del centre constituïda en el curs 2009-2010. D'aquí, l'estreta connexió entre el sentit i tarannà dels dos procediments estratègics del sistema de gestió de la qualitat del pràcticum i els procediments del SAIQU.

PE.1 Definició de la política i els objectius de la qualitat del Pràcticum

L'objectiu és establir la sistemàtica que s'ha de seguir per definir, aprovar, revisar i millorar la política i els objectius de qualitat del pràcticum, seguint sempre l'orientació marcada per la política i els objectius de qualitat establerts per la Universitat de Barcelona (UB). Aquest procés afecta a totes les activitats relacionades amb el procés de definició dels objectius de qualitat de les pràctiques. Aquests fan referència a tots els factors que afecten la qualitat dels processos del Sistema de Gestió de la Qualitat del Pràcticum i que permeten la seva millora .

PE.2 Corresponsabilitat entre la Universitat i els centres

La corresponsabilitat entre la Universitat i els centres és un dels principis bàsics per a la formació de l'estudiant en l'assignatura de les Pràctiques externes. És en els centres, on l'estudiant posa en joc totes les competències i per tant, és imprescindible la complicitat dels centres i dels seus tutors o tutores en l'estada de pràctiques.

L'objectiu és establir la sistemàtica que s'ha de seguir per l'establiment i la continuïtat de les relacions entre la Universitat i els centres, establint les accions per implementar les possibles millores. En aquest procés, s'estableix el procediment en el que les coordinacions dels pràcticums dels diferents ensenyaments tenen un paper primordial, al ser el primer professorat de contacte i de pont entre la Universitat i els centres. Aquest procediment ha d'establir els canals de comunicació entre els dos entorns i garantir que la informació arriba a tots el centres en la periodicitat pactada i és prou entenedora per a tots els agents.

Finalment, s'expliciten els processos de suport.

3.2.3.Processos de suport (PS)

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Així com els processos estratègics de la Facultat de Pedagogia reflecteixen un mateix tarannà que els processos estratègics de la Universitat de Barcelona, dels dos processos de suport, un també forma part del SAIQU de la universitat però, l'altre reflecteix les pròpies característiques de la facultat.

PS.1 Gestió de la oficina de pràctiques

L'objectiu és establir les actuacions necessàries per a que l'Oficina de pràctiques, que ja fa més de quatre anys que funciona doni resposta a totes les necessitats que representa la gestió administrativa de les pràctiques externes, especialment dels convenis. Però també l'Oficina de pràctiques ha de posar a la disposició de les coordinacions dels pràcticums diferents mecanismes per mantenir i millorar les relacions entre la Universitat i els centres de pràctiques.

PS.2 Gestió documental

L'objectiu és definir el procés per controlar la documentació del sistema de gestió de la qualitat de les pràctiques externes, així com el seu arxiu i conservació.

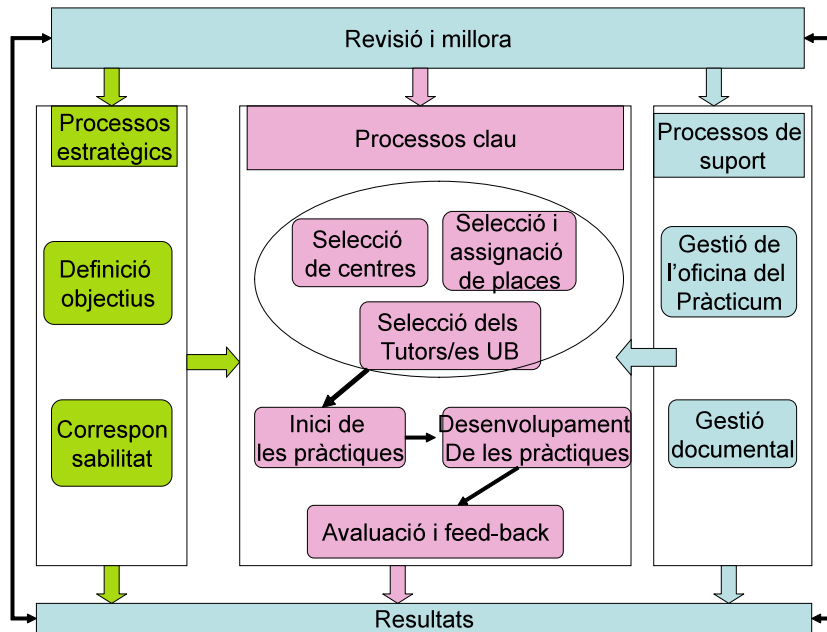
3.3. Mapa del Sistema de Gestió de qualitat

Tots aquests processos es poden traduir en el següent mapa:

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

4. Epíleg

En aquests moments del projecte s'està elaborant el procediment de selecció de centres identificant quins són els components i les dimensions. Al mateix temps, s'està ordenant els altres procediments i adequant-los a les pràctiques externes dels graus que han començat enguany.

5. Referències Bibliogràfiques

Pérez Valiente, P.J. (2011) "Pràcticum de calidad para el Máster docente de Secundaria" *A Participación Educativa* num. 16.

Rodríguez Espinar, S. (2011) "La evaluación del practicum y los procesos de acreditación de titulaciones". A Raposo, M.; Martínez, M. E.; Muñoz, P.C.; Pérez, A. y Otero, J.C. (coord). *Evaluación y supervisión del practicum: el compromiso con la calidad de las prácticas*. Santiago de Compostela: Andavira

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Zabalza, M. A. (2004) “Condiciones para el desarrollo del practicum”. A *Profesorado. Revista de Currículum y Formación del Profesorado*. Vol. 8, num. 2.

Zabalza, M. A. (2011) “Evaluar la calidad del practicum: una propuesta”. A Raposo, M.; Martínez, M. E.; Muñoz, P. C.; Pérez, A. y Otero, J. C. (coord). *Evaluación y supervisión del practicum: el compromiso con la calidad de las prácticas*. Santiago de Compostela: Andavira.

